

L'exercici plural de la professió

Manel CASAL i RUIZ

Introducció

L'associació de diversos professionals per a l'exercici col·lectiu d'una professió és una realitat cada cop més estesa, no tan sols entre professionals d'un mateix àmbit, sinó també amb una voluntat pluridisciplinària (advocats i economistes, arquitectes i enginyers, diverses disciplines en l'àmbit sanitari...). Aquesta voluntat associativa pretén oferir un servei adequat als reptes que planteja una societat cada cop més complexa.

L'exercici de la professió esdevé doblement plural: pel nombre de professionals i per l'àmbit de coneixement, i supera el tradicional exercici individual.

El nou model requereix una reflexió sobre els instruments legals que necessitem els professionals per desenvolupar la nostra professió de manera col·lectiva, plural.

Cal advertir que l'activitat professional és molt heterogènia, i les meves reflexions tenen el lògic biaix de la visió de l'advocat.

1. El professional és empresari, però no tan sols

1.1. *Inadequació de la normativa societària als professionals*

La regulació legal en l'àmbit societari està concebuda sobretot per a empresaris, cosa que genera una disfunció/inadequació respecte dels professionals, a partir de la diferència notable que els professionals fan alhora funcions de naturalesa pública i privada, contràriament a la resta d'activitats econòmiques, i això requereix sens dubte una regulació específica i no assimilable totalment a l'activitat mercantil.

L'ordenació legal de l'activitat professional no dimana tan sols de la norma jurídica, sinó de la normativa deontològica i disciplinària del col·legi professional.

Cal tenir en compte que el col·legi professional, creat mitjançant llei, rep l'encàrrec de desenvolupar una funció mixta: ordenar i regular la professió (pública) i defensar els interessos dels professionals (privada). Així, exerceixen funcions públiques per delegació del legislador en coordinació amb el Govern i representen interessos privats.

1.2. Transcendència social i econòmica de l'activitat dels professionals

Les societats professionals tenen una incidència cabdal en el desenvolupament econòmic i social d'una societat:

- intervenció necessària en qualsevol projecte empresarial, ja que no és concebible una inversió sense la intervenció de diferents professionals: advocats, economistes, enginyers...
- en les societats avançades, els serveis professionals representen una part important del PIB i són un factor de progrés.

La mercantilització dels serveis professionals és una realitat amb molta transcendència en l'activitat econòmica. Els despatxos professionals s'han convertit en grans empreses, d'implantació mundial, amb estructures molt complexes i xifres de facturació molt importants.

Una regulació adequada de l'activitat professional contribueix sens dubte a una millor eficàcia dels serveis i a la protecció dels seus usuaris, ja que incideix en drets fonamentals o essencials: salut, llibertat...

2. Alternatives i règim per a un exercici col·lectiu de la professió

2.1. Justificació

- Assentats en els principis de divisió del treball i de la necessària especialització en el coneixement, presten un servei global en un entorn cada cop més complex, que requereix la constitució d'equips i de la seva gestió mitjançant instruments nous en l'àmbit societari.
- Progressiva transformació de les societats civils tradicionals en altres formes societàries, essencialment les mercantils, que l'actual crisi econòmica ha potenciat extraordinàriament.

2.2. Evolució: de la prohibició a la regulació

El marc normatiu europeu ha evolucionat des de la prohibició fins a una regulació exhaustiva, i actualment es produeix una admissió plena per donar resposta a una necessitat evident de garantir (impulsada especialment pel model anglosaxó dels EUA des dels anys 1960) el creixement i la competitivitat dels mateixos despatxos, i la protecció als consumidors d'aquestes noves fórmules. Hi ha hagut, doncs, un impuls per part de les institucions europees sota els principis de llibertat d'empresa i lliure competència (no és possible restringir l'exercici professional mitjançant societat). A Espanya, el sistema està totalment implantat amb la Llei de juny de 2007.

A França, les societats professionals estan regulades per la Llei de 29/11/66 i d'una manera més específica a partir dels anys noranta.

A Alemanya, a partir de la STC 14/7/87, es reconeix la facultat de l'exercici professional mitjançant societat, regulada per llei l'any 1994 tan sols per a algunes professions, si bé ha evolucionat en el temps.

Itàlia i el Regne Unit tenen regulacions més recents.

A Andorra no tenim una regulació positiva de l'exercici col·lectiu de la professió, si bé tampoc no existeix prohibició, i es comença a recollir en els estatuts dels col·legis professionals (Col·legi d'Advocats).

2.3. Alternatives per a l'exercici col·lectiu de la professió

La diferència se situa en col·lectiu/conjunt i en les formes societàries amb separació de patrimonis o sense.

a) *Formes de cooperació sense relació societària*

- societat de mitjans: comparteixen mitjans humans i materials per optimitzar costos i serveis.
- societat d'intermediació: per a la contractació de diferents professionals.

S'han emprat sovint com a alternativa, atesa la falta de regulació específica de la societat professional.

b) Formes societàries

- sense separació de patrimonis socis/societat: societat civil. Més flexible, però amb menys seguretat jurídica per falta d'un marc normatiu extens.
- amb separació de patrimonis: societat mercantil. Amb seguretat jurídica, però amb manca de flexibilitat, i si s'admet el règim societari caldria admetre la situació d'unipersonalitat i de participació d'altres societats professionals (grup).

c) Règim propi de les societats professionals

La particularitat dels serveis professionals demana una regulació pròpia en l'exercici col·lectiu, de la mateixa manera que també és específica la relació laboral amb professionals.

- Motius que aconsellen un exercici col·lectiu:
 - coneixement global però alhora especialitzat, no abastable individualment
 - integració d'activitats multidisciplinàries en una mateixa oferta
 - mitjans tècnics i econòmics que difícilment es poden assolir individualment
 - estructura per a la gestió dels recursos
 - necessitats de regular aspectes qualitius de la relació entre professionals
 - la crisi econòmica afavoreix un procés de concentració (economies d'escala...), avantatges fiscals
- Trets principals de les societats professionals: caràcter personalista, flexibilitat en l'estructuració interna, activitats i incompatibilitats, règim disciplinari específic.

3. Apunts per a un model andorrà de regulació de societats professionals

3.1. Model homologable

Com en tants altres àmbits, el nostre model ha de ser homologable amb el seu entorn:

- propi d'una economia oberta
- vocació transfronterera dels serveis professionals
- Ha de respondre a la doble obertura dels professionals andorrans:
 - prestació dels serveis a l'estranger
 - partenariat amb l'arribada de professionals forans
- Ha d'assegurar la transparència i el control de l'activitat col·lectiva, cosa que comporta dotar els col·legis professionals d'eines suficients.
- Hi ha d'haver una regulació específica en determinats àmbits professionals, com en la resta de països: auditors, farmàcies...
- Trets essencials diferents i que no tenen cabuda en els elements tradicionals de les societats mercantils:
 - llibertat de forma: règim societari nou, no amb caràcter alternatiu sinó que se sobreposa als existents, sigui societat civil o mercantil
 - règim obligatori: llevat de les societats de mitjans o d'intermediació, que estan fora del sistema, i també per a les constituïdes anteriorment (període d'adaptació)
 - limitació d'activitats: objecte social exclusivament professional, si bé multidisciplinari
 - transparència: doble inscripció al Registre de societats i al col·legi professional, també obligatòria per a les societats civils

- garantia: obligació de contractar una assegurança addicional als professionals
- limitada participació de socis no professionals: en tot cas, minoritaris (altrament causa de dissolució) i administradors han de ser professionals
- caràcter personalista: condició de soci intransferible *inter vivos* i *mortis causa* (llevat consentiment de la resta), a diferència de les societats mercantils
- condicions qualitatives: el soci ha de fer prestacions accessòries d'acord amb el seu treball i, a més, el sistema de retribució pot ser específic (exclusiva: prohibició de competència)
- dret de separació dels socis: desistiment o per exclusió (infracció deures, inhabilitació...)
- determinació de la quota de liquidació: segons estatuts VNM/VTC/nominal
- coordinació societat-professional: els serveis tan sols els poden fer persones col·legiades degudament habilitades, si bé els drets i les obligacions mercantils s'imputaran a la societat
- règim de responsabilitat professional de l'activitat: les obligacions deontològiques s'estenen a la societat i en cap cas exoneren el professional (el col·legi pot sancionar les societats)
- règim de responsabilitat patrimonial dels deutes socials: segons la forma societària adoptada, llevat dels actes professionals en què es planteja responsabilitat solidària, encara que no siguin socis (garantia dels clients)
- retribució: possibilitat de participació en els beneficis de manera diferent a la participació accionarial, en funció de la contribució de cada soci o altres paràmetres
- règim d'incompatibilitats: establert per llei per tal de limitar l'abast de les societats multidisciplinàries.

3.2. Debat sobre l'oportunitat de l'exercici col·lectiu, arguments a favor i en contra

- La deontologia professional és contrària a la mercantilització / *exigència de la mateixa deontologia que regeix els professionals en l'actuació de la societat; la prestació sempre és individual, la societat ha de ser tan sols un instrument.*
- La titulació i la col·legiació són personals i no societàries / *l'exercici continua sent personal i disposen de la titulació que evita l'intrusisme; el professional està sotmès a la mateixa disciplina col·legial.*
- Pèrdua d'independència per la superposició i el sotmetiment dels professionals als interessos societaris / *la mateixa que la que es podria produir en l'exercici professional en règim laboral.*
- Dissipació o encobriment de la responsabilitat / *un règim de solidaritat per les actuacions que dimanen de la pràctica professional resol la qüestió.*
- L'ànim de lucre que va més enllà de la retribució dels serveis professionals; fer negoci amb la professió / *no està exclòs de l'activitat individual que l'interès econòmic pot fer oblidar l'interès prioritari del client.*
- La confiança en el servei professional no és possible (esdevé abstracte o indefinit) en una societat *fides intuitu personae* / *a la confiança en un professional s'hi afegeix la confiança en una organització, i alhora en una marca.*
- conflicte d'interessos per la incompatibilitat d'activitats / *el règim d'incompatibilitat elimina les activitats en els conflictes d'interessos.*
- Gestió i protecció de béns d'interès públic / *la societat professional ha de ser una garantia addicional a les obligacions dels professionals; el règim de responsabilitat ho ha de fer possible.*

Una regulació de dret positiu dona seguretat jurídica als operadors i garanties als usuaris per resoldre els perills que certament existeixen.

4. Conclusions

La mercantilització dels serveis professionals mitjançant l'exercici col·lectiu és ja una realitat, que no és dolenta per ella mateixa sinó per l'ús que se'n pugui fer, si bé requereix una regulació i un control per part dels col·legis professionals per tal d'assolir un millor servei i una garantia dels drets, tant dels ciutadans com dels professionals.

Les societats professionals tenen una incidència cabdal en el desenvolupament econòmic, ja que la seva regulació afavoreix el creixement econòmic.

Les societats mercantils generalment no s'adapten a les exigències de flexibilitat i personalisme de l'activitat professional, i per això és necessari un règim específic.

Hi ha un procés de concentració de despatxos professionals, a Andorra i al món, i aquest és un exercici col·lectiu que requereix estructures adequades.

L'exercici col·lectiu no ho ha de ser en detriment dels principis deontològics i de la transparència en l'actuació dels seus professionals, i en aquest sentit els col·legis professionals tenen un paper rellevant.

L'obertura de l'economia andorrana, especialment intensa en la prestació de serveis professionals, demanarà la integració en els despatxos andorrans de professionals forans i alhora la participació d'andorrans en despatxos estrangers.

Manel CASAL i RUIZ,
advocat i soci de Legalis Advocats